

Laris
Borić

O renesansama od Langobarda do Bolléa

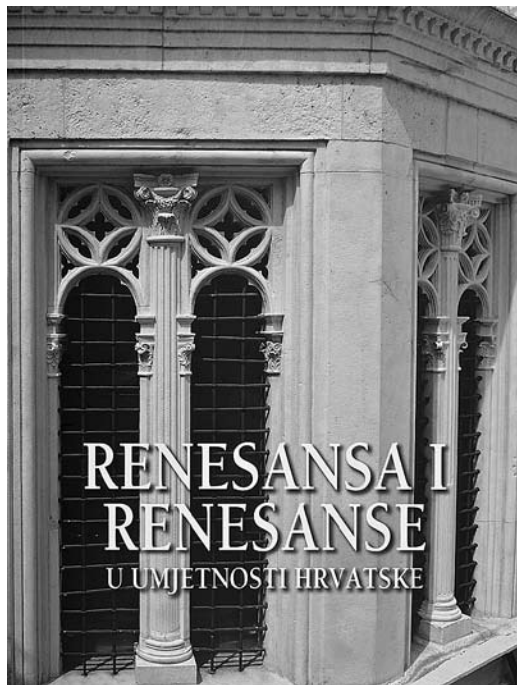
Renesansa i renesanse u umjetnosti Hrvatske: Zbornik Dana Cvita Fiskovića, 2., (ur.) Predrag Marković i Jasenka Gudelj, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008., 500 str., ISBN 978-953-6106-75-2

U izdanju Instituta za povijest umjetnosti i Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu izašao je drugi zbornik *Dana Cvita Fiskovića* u kojem su okupljeni prilozi održani na tom znanstvenom skupu 2003. i 2004. godine. Povoljni trenutak pojačanih interesa za preporodne teme traje već neko vrijeme, a intenziviranje istraživanja na mnogim poljima i razinama očitovano je i u kvaliteti i brojnosti priloga u ovome zborniku koji je podijeljen na prvi, veći dio u kojem su okupljene teme vezane uz razdoblje velike obnove 15. i 16. stoljeća, dok se u drugom dijelu smješteni radovi koji na tragu teorije Panofskoga govore o raznolikim vidovima preporoda i preživljavanja klasičnih oblika kroz srednjovjekovna razdoblja, ali i članci koji govore o neostilskim fenomenima 19. stoljeća razmatranim u odnosu prema klasičnoj renesansi.

Zbornik otvara rad Nade Grujić o prvom kvatrocentističkoj pregradnji dubrovačkoga Kneževa dvora čiji rezultati profiliraju Onofrija di Gordana della Cavu kao arhitekta koji iz južne Italije dolazi sa spoznajama formalnih pravila antičke rimske arhitekture koja su iščitana u strukturama Kneževa dvora koji se tako određuje prvim renesansnim projektom dubrovačkoga kvatročenta. Prilog Milana Pelca prikazuje različite vidove portretnih prikaza donatora od ranoga srednjeg vijeka do Lovre Dobričevića. U članku Sanje Cvetnić podrijetlo likovnog rješenja za motive Smrti prikazane na inicijalima Akademijina dubrovačkog molitvenika atribuiranoga Lovri Dobričeviću nalazi se u franjevačkim i dominikanskim propovjedničkim upozorenjima. Karakteristična

problematika firentinske slikarske produkcije 15. stoljeća u prilogu Ljerke Dulibić razmatra se kroz načine i putove širenja utjecaja iz predložaka u tom likovnom krugu uz autorično prihvaćanje i otklanjanje prethodnih atribucija nekoliko slika pohranjenih u zagrebačkoj Strossmayerovoj galeriji. Samo Štefanac postavlja kvatrocentističke inovacije najavljene u opusu Jurja Matejeva, a ostvarene kod Nikole Ivanova Firentinca, u širi okvir istodobnih zbiivanja u žarišnim prostorima Venecije, Padove i Firence, prepoznajući ne samo suvremenost primjene novih stilskih elemenata već i primjenu pojedinih originalnih rješenja. Predrag Marković prilaže svoje viđenje rješenja jednog od otvorenih pitanja dalmatinskoga kvatročenta na kojemu se desetljećima sučeljavaju raznorodni stavovi i metodologije. Marković se priklanja stavu o nepobitnom Jurjevu autorstvu tzv. Malipierove partije šibenske katedrale te razrađuje hipotezu o Čulinoviću kao posredniku padovanskoga dekorativnog programa, u potpunosti izuzimajući Nikolu Firentinca iz te faze gradnje. Posve novo čitanje prvoga ikonografskog sustava trogirске kapele donosi Radoslav Bužančić, predlažući primjenu antičkog viđenja sustava planeta možda posredovanog Danteom, pri čemu bi ikonografski prstenovi kapele predstavljali slojeve Univerzuma predstavljene Mjesecom, Merkurom, Venerom i Suncem kao slikom Raja u koji uzlazi Krist. U prilogu o Andrijićima Goran Nikšić analizira međusobne odnose te i ostalih korčulanskih kamenoklesarskih i graditeljskih obitelji na planu organizacije posla uočavajući običaj nasljeđivanja dekorativnog repertoara

unutar radionica tijekom dužeg razdoblja. Manji blok posvećen ranoj renesansi na otocima Cresu i Krku započinje člankom Jasenke Gudelj u kojem su objavljeni do sada nepoznati podaci o gradnji, izvođačima i naručiteljima creske crkve. Ti podaci zorno predočuju načine i putove kojima odjeci mletačke rane renesanse bivaju utjelovljeni u arhitektonskim i skulpturalnim rješenjima kvarnerskoga kasnoga kvatročenta. Marijan Bradanović potvrđuje prethodno, zaokružujući opus radionice majstora iskazana na portalu creske crkve njegovim krčkim i novoatribuiranim creskim opusom. Stanko Piplović svoj prilog zasniva na terenskim istraživanjima koja su rezultirala novim spoznajama o aspektima splitskog urbanizma i renesanse, prepoznajući Peristil kao paradigmatšku točku tog fenomena. Medaljerski je opus Pavka Antojevića u radu Roberta Kavazovića obogaćen revizijom dosadašnjih spoznaja o životnome putu i godini smrti tog umjetnika uz neke nove atribucije. Igor Fisković otvara temu koja je u hrvatskoj povijesti umjetnosti do sada bila nedostatno rasvijetljena, što ovaj članak čini svojevrsnim prolegomenama za daljnja istraživanja, barem što se Dubrovnika tiče. Na nekoliko primjera arhitektonske dekoracije iz 16. stoljeća Fisković definira kamenoklesarske i skulptorske dosege, kao i nova stilska usmjerenja kojima je ta produkcija pošla, utvrđujući francuske i flamanske utjecaje. Tanja Trška donosi pregled dosadašnjih spoznaja o Tizianovu triptihu bratovštine lazarina te predlaže nove ideje o ranijoj dataciji i kontekstu njegova nastanka uz analizu odjeka tog djela u lokalnoj slikarskoj produkciji. Katarina Alamat-Kusijanović prikazuje nove spoznaje o Tintorettovoj korčulanskoj pali do kojih se došlo nakon posljednje restauracije koja je otkrila izvorni sloj slike. Vladimir Marković niječe mogućnost Karličeva autorstva pročelja hvarske katedrale koje pridaje nepoznatom mletačkom arhitektu, istodobno uočavajući razlike između projekta i izvedbe, objašnjavajući ih srazom mletačke projektantske i dalmatinske graditeljskoklesarske tradicije. O razlikama psiholoških profila Hanibala Lucića i Petra Hektorovića

doznajemo iz priloga Tonka Maroevića. Primjenjujući wölfflinovske antitetičke kategorije i njihove izvedenice, Maroević ocrtava duhovne portrete dvaju hvarskih pjesnika njihovim stavovima prema određenim političkim, religijskim i inim pitanjima, djelomično izraženima u književnim opusima, ali i u graditeljskim pothvatima. O Hektorovićevu Tvrđalju piše i Ambroz Tudor tragaajući za mogućim razlozima nepostojanja arhitektonske dekoracije, literarnim izvorima za pojedine adicije, te mijenja dataciju trijema i otvara pitanje odnosa javnih i privatnih prostora Tvrđalja. Nina Kudiš Burić dva istarska tabernakula definira kao rustikalnu kopiju onoga settignanovske derivacije iz mletačke crkve S. Trovaso, a osorskog atribuiru Alvisu Tagliapietri. Daniel Premerl nastavlja istraživanje drvenih oltara u šibenskoj franjevačkoj crkvi koje je u prethodnoj fazi rezultiralo atribucijom Iseppu i Girolamu Ridolfiju, a čije oblike vezuje uz kasnorenesansni glavni oltar padovanskoga Santa. Vedrana Gjukić-Bender analizira tri dubrovačke i jednu šipansku sliku koje atribuiru ruci Vicenza Catene i botege. Dvije slike Giulija Carpionija koje se

nalaze u riječkom Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja Višnja Bralić veže uz struju baroknoga klasicizma, što potvrđuje iščitavajući izvore literarnih asocijacija u Ovidiju uz upotrebu Ripinih ikonografskih rješenja. Joško Belamarić razmatra brojne aspekte razgranate dubrovačke suknarske industrije, kao i utjecaj njezina uzleta tijekom prve polovice 15. stoljeća na promjenu društvene i urbanističke slike grada. Marko Špikić utvrđuje razine i načine prihvatanja antičkoga leksika u umjetnosti dalmatinskoga kvatročenta. Književnopovijesni prilog Divne Mrdeže Antonine analizira ljubavnu liriku zadarskog pjesnika Šime Budinića u svjetlu petrarkističkog odraza kakav nije čest u pjesništvu sjevernodalmatinskih krajeva.

Drugi dio zbornika posvećen je prilogima na teme srednjovjekovnih i novovjekovnih ostvarenja antičkih i renesansnih težnji. Otvara ga članak Nikole Jakšića o nekoliko splitskih i zadarskih reljefa u kojima je uočena bliskost s langobardskim radovima liutprandovske "renesanse". Dino Milinović u kontekstu traganja za primjerima "malih obnova" razmatra nekoliko primjera bjelokosnih radova datiranih u razdoblje kasne antike i ranoga srednjeg vijeka u kojima očitava primjenu "renesansnih" principa, naročito u izraženu kontinuitetu primjene ikonografskih predložaka. Vladimir P. Goss analizira antičke modele u romaničkoj umjetnosti na području priobalne i kontinentalne Hrvatske u tri konteksta u kojima se pojava takvih težnji obrazlaže novim političkim okolnostima kojima se srednjovjekovno društvo veže uz zapadna politička i umjetnička središta. Slijede dvije zadarske srednjovjekovne teme. Ivo Babić analizom odnosa nekoliko zadarskih primjera arhitektonske i

kamenoklesarske srednjovjekovne produkcije prema antičkim spolijama uočava izraženu potrebu Zadrana za resemantiziranim kontinuitetom antičkoga municipalnog identiteta, a Pavuša Vežić razmatra primjere korištenja klasičnoga jezika u arhitektonskoj plastici i skulpturi monumentalne zadarske romaničke arhitekture, što je još jedan važan aspekt koji ju veže uz suvremene toskanske trendove. Od tri riječke historicističke teme prva je ona Julije Lozzi Barković koja analizira u kojoj su mjeri Palladijev leksik, sintaksa i gramatika predstavljali lako primjenjiv i monumentalnim težnjama prihvatljiv korpus citata u neostilskim javnim gradnjama u Rijeci 19. stoljeća. Daina Glavočić iznosi pregled neorenesansnih rješenja u riječkoj arhitekturi u razdoblju od druge polovice 19. stoljeća do 2. svjetskog rata, s naglaskom na burnom povijesno-političkom kontekstu ovoga grada. Riječku dionicu zbornika zatvara članak Ervina Dubrovića o Andriji Ljudevitu Adamiću, čiji se projekti ocjenjuju indikativnim u vremenu snažnog gospodarskog uzleta koji uzrokuje porast municipalnih ambicija krajem 18. stoljeća. Posljednji prilog u zborniku članak je Irene Kraševac u kojemu se neorenesansne strukture razlučuju na one toskanskog podrijetla i one kojima autorica nalazi izvor u njemačkoj renesansi.

Širok raspon raznolikih tema i metodologija, od teorijskih uvida u otvorena pitanja stilskih mijena i pojavnih oblika renesanse i ostalih srodnih srednjovjekovnih i novovjekovnih težnji, do analitičkih istraživanja pojedinih umjetničkih fenomena, bez obzira je li riječ o novim spoznajama poznatih ili otvaranja sasvim nepoznatih, bit će razlogom česta posezanja znanstvenika i studenata za ovim vrijednim zbornikom. ×

SUMMARY: ON RENAISSANCES FROM THE LANGOBARDS TO BOLLÉ

/ A review of the volume *Renesansa i renesanse* (*Renaissance and Renaissances*), presenting collected papers from the 2003 and 2004 editions of the art history conference Dani Cvita Fiskovića. Published contributions use different methodological approaches to numerous

questions related to stylistic trends and single artistic phenomena of the 15th and 16th centuries, as well as those of the Middle Ages and early modern period in Croatia comprising direct or indirect testimonies of antique heritage.